OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

25.10.2023

VN/868/2023
VN/868/2023-OKM-31

Sivistysvaliokunta

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain sekä varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta (HE 56/2023 vp)

Opetus- ja kulttuuriministeriö ottaa lausunnossaan kantaa vain lastensuojelulain jälkihuoltoa koskeviin muutoksiin.

Laajennettu oppivelvollisuus tuli voimaan vuonna 2021.Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Oppivelvollisuuden pidentymisen myötä velvoite osallistua koulutukseen on 18-vuotiaaksi saakka ja oikeus maksuttomaan koulutukseen jatkuu kunnes toisen asteen tutkinto on suoritettu.

Usein erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat hakeutuvat perusopetuksen jälkeen tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen, johon osallistuessaan opiskelija olisi 16-17 –vuotias. Lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen suoritettuaan nuori olisi 19-20 –vuotias. Lastensuojelun jälkihuollon päättyessä nuori olisi siis hallituksen esityksen mukaan jatkossa 23 -vuotias, joten arvioiden mukaan hän olisi ehtinyt suorittaa tutkintokoulutuksen ennen jälkihuollon päättymistä. Niillä nuorilla, joilla ongelmat kasaantuvat, koulupolku voi kuitenkin olla mutkikkaampi ja koulutus voi jatkua muita pidempään. Jatkuvan oppimisen mahdollisuudet turvaavat tutkinnon jatkamisen tai suorittamisen myöhemminkin. Oppivelvollisuuslain mukaan kotikunnalla on ohjausvelvoite ilman koulutuspaikkaa olevan tai koulutuksen keskeyttäneen osalta osoittaa lapselle koulutuspaikka, mutta haasteena on usein se, ettei näitä nuoria tavoiteta edes nuorisotyön etsivän työn avulla. Tutkinnon suoritettuaan nuorella on merkittävästi paremmat mahdollisuudet työllistyä, pärjätä taloudellisesti ja integroitua yhteiskuntaan.

Lastensuojelun avotoimien tai sijoitettujen nuorten tai lastensuojelun jälkihuollossa olevan nuoren osalta tulee koulutuksessa ottaa huomioon opiskelijan erityiset tuen tarpeet ja riski koulutuksen keskeyttämiseen. Monet lastensuojelulain jälkihuoltoa saavista nuorista tarvitsevat intensiivistä tukea erilaisten oppimisvaikeuksien, mielenterveys- ja päihdeongelmien, neuropsykiatristen ongelmien, elämänhallinnan ja rikos- ja käytöshäiriöiden vuoksi. Kumulatiiviset ongelmat ovat tyypillisiä ja siksi ongelmat voivat ajan kanssa vaikeutua, jos niihin ei puututa ajoissa. Ennaltaehkäisevät pedagogiset tukitoimet ja ohjaus, yhteisöllisen opiskeluhuollon hyvinvointia tukeva toiminta ja riittävät opiskeluhuollon palvelut tukevat koulutuksen suorittamista.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan on tärkeää varmistaa nuorten aikuisten suunnitelmallinen siirtymä tarpeenmukaisten palvelujen ja etuuksien piiriin jo ennen jälkihuollon päättymistä. Tämä edellyttää konkreettisia toimia eikä pelkkä ohjaus muihin palveluihin useinkaan ole riittävää varsinkaan vahvaa erityistä tukea tarvitsevien nuorten osalta. Yhteistyötä tulee tehdä nuoren ja hänen sidosryhmiensä kanssa moniammatillisena yhteistyönä jo tutkintokoulutuksen aikana. Lastensuojelun jälkihuollossa olevat nuoret aikuiset voivat tarvita itsenäistymisen tueksi erilaisia ohjauspalveluita tavallista pidempään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että lastensuojelun jälkihuollon päättyessä nuori olisi siis jo pääsääntöisesti suorittanut tutkinnon, joten jälkihuollon päättyminen 23 –vuoden iässä ei vaikuttaisi opiskelijan opintoihin ja koulutukseen.

Asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle miten lastensuojelulain muutos vaikuttaa nuorisotyön palveluihin

Eduskunnan sivistysvaliokunta on halunnut asiantuntijalausunnon lastensuojelulain jälkihuollon ikärajan laskemisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut lausuntonsa hallituksen esityksen luonnoksesta lausuntokierroksen aikana 12.9.2023.

Nuorisotyön ja -politiikan näkökulmasta ministeriö on kirjannut lausuntoonsa nuorten osallisuudesta, etsivästä nuorisotyöstä sekä valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta.

Ministeriö kiinnittää huomiota siihen, ettei lakimuutoksessa ole kuultu nuoria. Nuorisolain (1285/2016) 24 §:ssä säädetään, että: ”…valtion viranomaisen tulee tarjota ja järjestää nuorille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa paikallista, alueellista ja valtakunnallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn tai heitä tulee muutoin kuulla mainituissa asioissa. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” Myös Petteri Orpon hallitusohjelmassa halutaan vahvistaa erityisesti lasten ja nuorten osallisuutta. Nuorten osallisuudesta mm. lainsäädäntötyössä on olemassa eOppiva-verkkokoulutusmateriaalia kaikille valtioneuvostossa työskenteleville.

Hallituksen esityksessä otetaan myös esiin etsivän nuorisotyön rooli jälkihuollon ikärajan muutoksessa ja nuorten tukemisessa muutoksen jälkeen. Ministeriö muistuttaa, että etsivään nuorisotyöhön osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista. Jos nuori haluaa etsivän nuorisotyön tukea, on etsivän nuorisotyön rooli saada nuori ohjautumaan hänelle tarpeellisiin palveluihin, mm. sosiaali- ja terveyspalveluihin. Etsivä nuorisotyö ei voi olla peruste laskea lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa.

Ministeriö ilmaisee huolensa myös siitä, onko jälkihuollon ikärajan laskeminen ristiriidassa hallitusohjelmaan kirjatun laaja-alaisen nuorten syrjäytymisen ehkäisyn toimenpideohjelman ja sen tavoitteiden kanssa. Hallituksen esityksessä ohjelmalle annetaan mm. rooli seurata lastensuojelulain ja jälkihuollon ikärajan muutosten vaikutuksia. Ohjelma kuuluu OKM:n vastuulle ja se on vielä valmistelussa. Ohjelma toteutetaan vuosille 2024-2027 valmisteltavalla lakisääteisellä valtakunnallisella nuorisotyön ja -politiikan ohjelmalla (VANUPO). Ohjelmalle ei myöskään ole varattu erillistä resurssia, jolla lastensuojelun ikärajan laskemisen vaikutuksia voitaisiin tutkia ja seurata.

Anne Ekroth
Opetusneuvos

Marja N. Pulkkinen
Ylitarkastaja

Jakelu Sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Alexander Junell